

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 223/2021-59

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených Mgr. Vladimírom Šárnikom, advokátom, Rožňavská 2, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 8Cob/354/2014-302 z 25. mája 2017 v znení opravného uznesenia č. k. 8Cob/354/2014-332 z 19. septembra 2017 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/20/2018 z 20. februára 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/20/2018 z 20. februára 2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Ústavnej sťažnosti sťažovateľov v časti namietaného porušenia ich základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/20/2018 z 20. februára 2019 **n e v y h o v u j e**.
3. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/20/2018 z 20. februára 2019 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
4. Ústavnú sťažnosť sťažovateľov v časti namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 8Cob/354/2014-302 z 25. mája 2017 v znení opravného uznesenia č. k. 8Cob/354/2014-332 z 19. septembra 2017 **o d m i e t a**.
5. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **645,96 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov, skutkové východiská

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 223/2021-17 zo 16. marca 2021 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8Cob/354/2014-302 z 25. mája 2017 v znení opravného uznesenia č. k. 8Cob/354/2014-332 z 19. septembra 2017 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 5Obdo/20/2018 z 20. februára 2019 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Sťažovatelia sa v konaní vedenom pred Okresným súdom Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 33Cb/18/2010 proti žalovaným [REDAKOVANÉ] a s. (ďalej len „depozitár“), a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „obchodník“) domáhajú náhrady škody vo výške 15 236,01 eur s príslušenstvom, ku ktorej malo dôjsť v dôsledku neoprávneného prevodu ich akcií v spoločnosti [REDAKOVANÉ]. Neznáma osoba pod vymyslenou identitou a na základe sfalšovaného splnomocnenia požiadala 10. januára 2007 depozitára o oznámenie čísla účtu majiteľa cenných papierov sťažovateľov, čomu depozitár vyhovel a údaje poskytol ich zaslaním na adresu údajného splnomocnenca. Následne táto neznáma osoba uzatvorila s obchodníkom zmluvu o obstaraní predaja cenných papierov, na základe ktorej boli akcie predané prostredníctvom burzy cenných papierov. Hodnota neoprávnenne prevedených akcií sťažovateľov ku dňu ich predaja bola 15 236,01 eur. Uvedený skutok bol vyšetrovaný Okresným riaditeľstvom Policajného zboru Bratislava II pod ČVS: ORP-479/OEK-B2-2007 ako trestný čin podvodu, trestné stíhanie však bolo prerušené, pretože sa nepodarilo zistiť páchatel'a.

3. Okresný súd rozsudkom č. k. 33Cb/18/2010 z 12. mája 2014 žalobu sťažovateľov zamietol. Proti tomuto rozsudku podali sťažovatelia odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že dovolanie odmietol. Odmietnutie dovolania odôvodnil tým, že sťažovatelia nevymedzili uplatnený dovolací dôvod spôsobom vyplývajúcim z § 432 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), keďže nešpecifikovali právnu otázku, o ktorej tvrdia, že ešte nebola dovolacím súdom vyriešená.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Sťažovatelia namietajú, že súdy pri rozhodovaní o ich nároku aplikovali právne normy ústavne nekonformným spôsobom, v rozpore s ich účelom a zmyslom a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti, čoho dôsledkom bolo priame porušenie práv sťažovateľov garantovaných čl. 46 ods. 1 ústavy. Súdy podľa nich súčasne porušili aj právo na majetok garantované čl. 20 ods. 1 ústavy, keďže im odopreli ich pohľadávku na náhradu škody.

5. Depozitár aj obchodník podľa sťažovateľov porušili všeobecnú prevenčnú povinnosť, ktorá v ich prípade znamená povinnosť postupovať s odbornou starostlivosťou tak, aby neboli majitelia cenných papierov vystavovaní riziku vzniku škody. Súdy však túto prevenčnú povinnosť zredukovali iba na povinnosť vykonať zbežné posúdenie, či podpisy na predložených listinách sú úradne osvedčené. Depozitár ani obchodník nevykonali vôbec nič pre to, aby podvod, ktorého obeťou sa sťažovatelia stali, aspoň sťažili.

6. Sťažovatelia ďalej uviedli, že depozitár mal predovšetkým dôsledne dbať na dodržanie vlastného prevádzkového poriadku. Žiadosť o oznámenie čísla účtu majiteľa cenných papierov pre rozpor s prevádzkovým poriadkom tak nemala byť vôbec vybavená, čím by sa zabránilo spáchaniu podvodu na ujmu sťažovateľov, keďže páchatel by nemal informácie o cenných papieroch vlastnených sťažovateľmi.

7. Tiež vytkli, že obchodník porušil všeobecnú prevenčnú povinnosť, keď vo veci domnej zmluvy o obstaraní predaja cenných papierov komunikoval so sťažovateľmi na inej adrese, než bola ich adresa trvalého bydliska uvedená vo výpise z účtu majiteľa cenných papierov. Vôbec sa nepokúsil overiť si zmenu bydliska sťažovateľov písomne či telefonicky, napriek tomu, že o hrozbe podvodov a falšovania overovacích doložiek podpisov musel vedieť. Dištančným uzatváraním zmlúv o obstaraní predaja cenných papierov si znemožnil dostatočné overovanie identity konajúcej osoby. Pokiaľ by podľa sťažovateľov trval na osobnej prítomnosti potenciálneho klienta, vyžadoval by predloženie viacerých identifikačných dokladov a zaznamenal by vyhotovením kópií týchto dokladov aj podobizeň klienta, spoľahlivo by tak odradil páchatela od spáchania podvodu na ujmu sťažovateľov.

8. Sťažovatelia ďalej zdôraznili, že pokyn na predaj a prevod cenných papierov obchodníkovi nikdy neudelili a neuzavreli s ním ani zmluvu o obstaraní predaja cenných papierov. Obchodník teda zodpovedá za škodu spôsobenú neoprávneným zadaním príkazu na registráciu prevodu ich cenných papierov.

9. Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu sťažovatelia vytkli, že najvyšší súd ich dovolanie odmietol na základe kritéria, ktoré nemá oporu v zákone, a teda úplne svojvoľne. Poukázali na to, že v dovolaní právnu otázku uviedli a vysvetlili aj jej naliehavosť. Na druhej strane však najvyššiemu súdu vytýkajú, že „v príkrom rozpore so zákonom vyžaduje nad rámec obsahových náležitostí dovolania aj vymedzenie dovolacej otázky a jej naliehavosti“. Sťažovatelia v dovolaní právnu otázku uviedli a vysvetlili jej naliehavosť takto:

„Žalobcovia nemajú vedomosť o tom, že by otázka nároku majiteľa cenných papierov na náhradu škody pri neoprávnenom prevode bola judikatúrou dovolacieho súdu jednotne vyriešená (prípustnosť dovolania podľa ust. § 421 ods. 1 písm. b) CSP). Ide pritom o veľmi dôležitú právnu otázku, ktorú súdy v prípade žalobcov vyriešili v rozpore s elementárnymi princípmi spravodlivosti, keď majiteľov zaknihovaných cenných papierov, ktorí nemali absolútne žiadnu možnosť podvodu zabrániť, postavili do úlohy bezprávnych obetí, pričom žalovaným, ktorí mali možnosť, povinnosť aj znalosti a skúsenosti na to, aby podvodu dokázali zabrániť či už ad hoc konaním, alebo systémovými opatreniami, priznali faktickú imunitu na zodpovednosť za škodu. V súlade s princípmi spravodlivosti a ochrany slabšej strany pritom má byť práve opačné právne posúdenie.“

10. Na základe uvedených skutočností sťažovateľa navrhli, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že napadnutým rozsudkom krajský súd a napadnutým uznesením najvyšší súd porušili ich základné práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 20 ods. 1 ústavy, aby napadnutý rozsudok a napadnuté uznesenie zrušil a prikázal krajskému súdu a najvyššiemu súdu zaplatiť sťažovateľom spoločne a nerozdielne náhradu trov konania.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

11. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti poukázal na napadnuté uznesenie, z ktorého vyplýva, že sťažovateľa si povinnosť vymedziť dovolanie v súlade s § 421 ods. 1 v spojení s § 432 CSP nesplnili a nie je možné súhlasiť s ich názorom uvedeným v ústavnej sťažnosti, že pokiaľ v dovolaní formulovali právnu otázku dovolacím súdom nevyriešenú ako: „... otázku nároku majiteľa cenných papierov na náhradu škody pri neoprávnenom prevode“, ich dovolanie bolo vymedzené v súlade s § 421 ods. 1 v spojení s § 432 CSP. Najvyšší súd tiež poukázal na to, že z napadnutého uznesenia nevyplýva, že by bolo sťažovateľom z jeho strany vytýkané nevymedzenie naliehavosti riešenia konkrétnej právnej otázky, keď svoje rozhodnutie založil na tom, že z dovolania nebolo možné vyabstrahovať takú právnu otázku, ktorou by sa v súlade s § 421 ods. 1 písm. b) CSP mohol meritórne zaoberať.

12. Z napadnutého uznesenia je podľa najvyššieho súdu zrejmé, že sťažovateľa sa v dovolaní obmedzili len na polemiku s právnymi závermi odvolacieho súdu, spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia a kritiku rozhodnutia, čo však nezodpovedá kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. b) CSP, pričom dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach a predpokladoch, ktorú právnu otázku mali dovolatelia na mysli.

III.2. Vyjadrenie krajského súdu:

13. Krajský súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti poukázal na odôvodnenie napadnutého rozsudku, pričom podľa jeho názoru zo strany obchodníka nedošlo k porušeniu žiadnej právnej povinnosti ani k zanedbaniu odbornej starostlivosti. Okolnosti, za ktorých obchodník uzavrel s osobou vystupujúcou pod menom [REDAKOVANÉ] zmluvu o obstaraní predaja cenných papierov, nemohli vzbudzovať žiadne pochybnosti o možnom podvodnom konaní. Pokiaľ neznáma osoba poznala osobné údaje sťažovateľov pre vykonanie obchodu, ich zneužitie nemohol obchodník zabrániť. K uzavretiu zmluvy o obstaraní predaja cenných papierov došlo poštou s vyplnenými osobnými údajmi a číslom účtu majiteľa cenných papierov, pričom boli podpísané úradne overeným podpisom. Na základe tejto skutočnosti obchodník považoval za preukázanú totožnosť klienta a nebol dôvod, aby trval na osobnom uzavretí zmluvy. Obchodník podľa odvolacieho súdu nemal prostriedky, aby mohol skontrolovať zadané údaje, pretože medzi ním a sťažovateľmi predtým neexistoval právny vzťah, na základe ktorého by mal obchodník k dispozícii ich osobné údaje, prípadne podpisové vzory. Obchodník vychádzal iba z hlásení systému depozitára a v prípade, že systém zadané údaje vyhodnotil správne, obchodník nemohol vedieť, že ide o rozdiel v adrese.

14. Krajský súd konštatoval, že sa vysporiadal aj so zodpovednosťou depozitára za škodu. Ten osobe vystupujúcej pod menom [REDAKOVANÉ], ktorá sa preukázala úradne overeným plnomocenstvom konať v mene sťažovateľov, na základe žiadosti poskytol údaj o číslach účtov sťažovateľov. Odvolací súd zdôraznil, že depozitár nemal povinnosť službu odmietnuť. Z čl. 11 bodu 11.2 písm. b) prevádzkového poriadku vyplýva, že oprávnené osoby mohli žiadať aj o službu, ktorá nie je na predpísanom formulári. Skutočnosť, že v danej veci bola podaná žiadosť na formulári, na ktorom bol prepísaný údaj tak, že žiadateľ žiada o zistenie čísla účtu majiteľa cenných papierov, nevylučovala podľa súdu možnosť depozitárovi poskytnúť takéto údaje, ak išlo o osobu oprávnenú na poskytnutie uvedenej služby. Súd prvej inštancie a odvolací súd nevzhládli ani okolnosti nasvedčujúce tomu, že by depozitár porušil svoju povinnosť, keď akceptoval plnomocenstvo, a zanedbal povinnosť počínať si obozretné. Boli toho názoru, že nie je v súlade ustanovením § 415 Občianskeho zákonníka, aby depozitár overoval pravosť osvedčovacej doložky na plnomocenstvo na príslušnej matrike, ani to, aby trval na osobnom podaní žiadosti. V danom prípade nedošlo k porušeniu všeobecnej prevenčnej povinnosti, pretože skutočnosť, že plnomocenstvo neobsahuje rodné číslo splnomocniteľa, sama osebe nevzbudzuje žiadne pochybnosti o pravdivosti a pravosti ostatných údajov na plnomocenstve, a to najmä vzhľadom na to, že plnomocenstvo bolo úradne overené.

15. Podľa krajského súdu argumentačné námietky uvedené v ústavnej sťažnosti boli zodpovedané a vysvetlené v napadnutom rozsudku, ktorý je súladný s účelom a zmyslom aplikovanej právnej normy. Ústavná sťažnosť sťažovateľov tak nie je dôvodná.

III.3. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

16. Zúčastnená osoba, obchodná spoločnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], vo svojom vyjadrení uviedla, že sťažovatelia v ústavnej sťažnosti iba opakujú svoje argumenty, ktoré už súdy pri rozhodovaní vo veci samej posudzovali. Podľa jej názoru súdy správne a spravodlivo zdôvodnili limity zodpovednosti podľa § 415 Občianskeho zákonníka a konanie netrpelo žiadnymi vadami. Napadnutým rozsudkom krajského súdu nemohli byť porušené práva sťažovateľov, čo nepriamo sťažovatelia podľa zúčastnenej osoby pripúšťajú, keď v odôvodnení ústavnej sťažnosti v čl. XVI sa obmedzili na tvrdenia vo vzťahu k procesnému postupu najvyššieho súdu pri rozhodovaní o dovolaní sťažovateľov.

17. Zúčastnená osoba konštatovala, že najvyšší súd presvedčivo odôvodnil, prečo dovolanie sťažovateľov odmietol. Ako uviedla aj vo vyjadrení k dovolaniu, nebolo jej z neho zrejmé, od posúdenia akej právnej otázky mal závisieť napadnutý rozsudok krajského súdu. Preto sa nestotožňuje s názorom sťažovateľov, že splnili náležitosti dovolania podľa § 432 ods. 2 CSP. Ak by sťažovatelia v dovolaní právnu otázku vymedzili jasne, mohol by najvyšší súd sám posúdiť, či taká otázka v rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu už bola vyriešená. Právna otázka má byť podľa nej vypichnutím konkrétneho právneho problému, na ktorom daný spor stojí a od jeho vyriešenia závisí, a mala by byť formulovaná tak, aby bolo možné na ňu dať jednoznačnú právnu odpoveď.

18. Zúčastnená osoba žiadala, aby ústavný súd v konaní vo veci samej ústavnej sťažnosti sťažovateľov v celom rozsahu nevyhoviel.

III.4. Replika sťažovateľov:

19. Sťažovatelia vo svojej replike k vyjadreniu krajského súdu konštatovali, že súd opomína základnú podstatu veci, a to úplnú absenciu prejavu vôle sťažovateľov, ktorý by smeroval k prevodu cenných papierov na tretiu osobu, keď žiadnym spôsobom neparticipovali na poskytnutí informácií ani na samotnom prevode a k prevodu cenných papierov tak došlo bez akejkoľvek ich aktivity či nedbanlivostnej pasivity. Súd prvej inštancie, ako aj krajský súd úplne opomenuli základné posúdenie vzťahu medzi sťažovateľmi, depozitárom a obchodníkom. Depozitár ani obchodník sa podľa sťažovateľov nemôžu zbaviť zodpovednosti za prevod bez pokynu majiteľa akcií, t. j. *de iure* za svojvoľný prevod tvrdením, že depozitár či obchodník boli podvedení, keď zodpovednosť obchodníka je dokonca priamo založená § 23 ods. 3 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o cenných papieroch“), podľa ktorého ten, kto dal neoprávnene príkaz na registráciu prevodu alebo ho dal nesprávne, neúplne alebo oneskorene, zodpovedá za škodu, ktorú tým spôsobil. Krajský súd bez akéhokoľvek vysvetlenia ani túto právnu normu neaplikoval.

20. Pokiaľ ide o vyjadrenie najvyššieho súdu, sťažovatelia vytkli, že najvyšší súd cituje rôzne všeobecné vyjadrenia z rozhodnutí ústavného súdu, ale opomína nález č. k. I. ÚS 336/2019 týkajúci sa výkladu procesných požiadaviek na vymedzenie dovolacej právnej otázky.

21. Sťažovatelia dovoláciu právnu otázku vymedzili ako otázku nároku majiteľa cenných papierov na náhradu škody pri neoprávnenom prevode. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení takto vymedzenú právnu otázku spochybňuje na základe záveru, že *„je zjavné, že podstatným pre riešenie veci samej bolo vyhodnotenie skutkovej situácie súdmi nižšej inštancie tak, že prevod nebolo možné označiť za neoprávnený“*. Nižšie súdy však podľa sťažovateľov netvrdili, že išlo o prevod oprávnený, ale tvrdili, že depozitár ani obchodník tomuto prevodu nemohli zabrániť a nenesú zaň voči sťažovateľom právnu zodpovednosť. Pokiaľ sťažovatelia vymedzili v dovolaní právnu otázku ako otázku nároku majiteľa cenných papierov na náhradu škody pri neoprávnenom prevode, je v kontexte predmetu sporu dostatočne zrejmé, že neoprávneným prevodom je prevod cenných papierov v rozpore s vôľou ich majiteľa, nie prevod, ktorému prípadne nemohli depozitár ani obchodník v dôsledku šikovne vykonaného podvodu zabrániť.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

IV.1. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľov napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

22. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

23. Ústavný súd zdôrazňuje, že otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže v konkrétnej veci uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu (aj keď toto posúdenie najvyšším súdom je z hľadiska jeho ústavnej udržateľnosti preskúmateľné ústavným súdom v konaní o ústavnej sťažnosti). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (II. ÚS 324/2010, II. ÚS 410/2016, II. ÚS 255/2018).

24. Ústavný súd však už taktiež judikoval, že prílišný formalizmus pri posudzovaní úkonov účastníkov občianskeho súdneho konania a nadmerný tlak na dopĺňanie takých náležitostí do procesných úkonov účastníkov, ktoré nemajú oporu v zákone, idú nad rámec zákona alebo nemajú základný význam pre ochranu zákonnosti, nie sú v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu (IV. ÚS 1/02, I. ÚS 120/09).

25. Dovolanie je podľa ústavného súdu (II. ÚS 89/2018, I. ÚS 336/2019) priesečníkom (a) hodnoty jednotnej, práve a len najvyšším súdom pre celé územie zveľaďovanej interpretácie práva s tým, že účelom § 421 CSP je tvorba, ustáľovanie a presadzovanie ustálenej rozhodovacej praxe, (b) ale rovnocenne je dovolanie podľa § 421 CSP prostriedkom ochrany individuálnej pozície účastníkov konania, resp. ochrany individuálnej spravodlivosti strán sporu, účastníkov konania. Tieto hodnoty (normatívnosť a individuálnosť) sú rovnocenné a sú nastavené textom zákona. Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý „súdi súdy“, a zároveň účastníkov konania s dôsledkami pre mnohých aktuálnych a budúcich účastníkov. Platí to rovnako pre dovolanie týkajúce sa právneho posúdenia veci (§ 421 CSP), ako aj pre dovolanie pre zmätočnosť (§ 420 CSP). Rozhodnutím o dovolaní sa cez interpretáciu vdychuje život právnym normám s dôsledkami pre celé územie Slovenskej republiky.

26. Najvyšší súd ostáva najvyšším, aj keď ústavný súd môže zrušiť jeho rozhodnutie. Najvyšším je preto, že má pôsobnosť pre celé územie Slovenskej republiky, je svorníkom všetkých všeobecných súdov: Inštitucionálne (§ 22 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) aj procesne (Civilný sporový poriadok) je najvyšší súd poverený úlohou zjednocovať judikatúru (I. ÚS 336/2019).

27. V náleze č. k. II. ÚS 637/2015 (bod 16) ústavný súd uviedol, že v zložitosti procesných vzťahov nie je v Slovenskej republike pre najvyšší súd ľahké vyjadrovať hmotnoprávny názor. Ak sa nejaký ustáľuje, ba až fixuje a umocňuje tak právnu istotu, je namieste citlivý, precízny, a nie súťaživý postoj ústavného súdu. To neznamená akúsi právnu neangažovanosť, ale rešpekt k hodnote ustálenej judikatúry v rozmanitosti podústavného práva, a to zvlášť na poli (mimoriadneho) dovolania. Ústavný súd tým okrem iného vyjadril ešte v období účinnosti Občianskeho súdneho poriadku podporu tvorby zvlášť hmotnoprávnej judikatúry. Možno dodať, že súčasná zákonná pozícia najvyššieho súdu je v tomto smere otvorenejšia.

28. Ústavný súd rešpektuje rozhodovací priestor najvyššieho súdu. Už v náleze vo veci sp. zn. II. ÚS 398/08 uviedol, že rešpektuje kompetenciu najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní, kým neprekročí ústavné štandardy.

29. Z tohto pohľadu ústavný súd zvažoval, do akej miery je vhodné takpovediac nútiť najvyšší súd do zjednocovania alebo tvorby judikatúry a nahrádzať tak jeho vnútorné presvedčenie.

30. Aby mohol najvyšší súd zistiť, či ide o zjednocovanie alebo tvorbu judikatúry – teda či chce dovolateľ, aby bola judikatúra zjednotená či tvorená, a taktiež či ide o nesprávne právne posúdenie veci, musí sa vymedziť, o čo vo veci ide, čo je jej jadrom, podstatou. Koncepcia Civilného sporového poriadku akcentuje zodpovednosť účastníkov, a preto podľa § 432 CSP dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

31. V relevantnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyšší súd uviedol:

„Žalobcovia v dovolaní nešpecifikovali právnu otázku, o ktorej tvrdia, že ešte nebola dovolacím súdom vyriešená. Ich sama polemika s právnymi závermi odvolacieho súdu, spochybňovanie správnosti rozhodnutia a kritika, ako odvolací súd rozhodol, významovo nezodpovedá kritériu uvedenému v ust. § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. Dovolací súd nemôže právnu otázku, ktorá mala byť riešená odvolacím súdom nesprávne, vyvodzovať sám a nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach a predpokladoch, ktorú právnu otázku mali dovolatelia na mysli.

V prípade absencie vymedzenia právnej otázky nemôže najvyšší súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešil súd prvej inštancie a odvolací súd.“

32. Ústavný súd po oboznámení sa s relevantnou časťou odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ako aj s obsahom dovolania zistil, že účinky výkonu dovolacej právomoci nemožno vyhodnotiť ako zlučiteľné so základným právom na súdnu ochranu. Ústavný súd musí súhlasiť so sťažovateľmi, že obsahu ich dovolania nezodpovedá tvrdenie najvyššieho súdu, že sťažovatelia „v dovolaní nešpecifikovali právnu otázku, o ktorej tvrdia, že ešte nebola dovolacím súdom vyriešená“. Z obsahu dovolania je totiž zrejmé, že dovolacia právna otázka je vymedzená ako „otázka nároku majiteľa cenných papierov na náhradu škody pri neoprávnenom prevode“. Ďalej z dovolania vyplýva, že „Ide pritom o veľmi dôležitú právnu otázku, ktorú súdy v prípade žalobcov vyriešili v rozpore s elementárnymi princípmi spravodlivosti, keď majiteľov zaknihovaných cenných papierov, ktorí nemali absolútne žiadnu možnosť podvodu zabrániť, postavili do úlohy bezprávnych obetí, pričom žalovaným, ktorí mali možnosť, povinnosť aj znalosti a skúsenosti na to, aby podvodu dokázali zabrániť či už ad hoc konaním, alebo systémovými opatreniami, priznali faktickú imunitu na zodpovednosť za škodu. V súlade s princípmi spravodlivosti a ochrany slabšej strany pritom má byť práve opačné právne posúdenie.“. Dovoláciu právnu otázku bolo možné formulovať aj lepšie a precíznejšie, ale z celkového kontextu dovolacej argumentácie sťažovateľov možno vyvodiť, že ide o otázku nároku majiteľa cenných papierov na náhradu škody voči depozitárovi a obchodníkovi s cennými papiermi pri neoprávnenom prevode cenných papierov v dôsledku protiprávneho konania tretej neznámej osoby, ktoré uviedlo depozitára a obchodníka do omylu. Uvedené je potrebné posúdiť aj v kontexte všeobecnej prevenčnej povinnosti podľa Občianskeho zákonníka a zodpovednosti za škodu podľa § 23 ods. 3 zákona o cenných papieroch. Takýto variant právnej otázky je zmysluplný, umožňujúci prípustnosť dovolania.

33. Podľa názoru ústavného súdu (I. ÚS 336/2019) nie je správne, ak sa najvyšší súd zameria len na jednu vetu, ktorú dovolateľ prípadne v dovolaní označí ako právnu otázku, a izoluje sa od toho, ako je vymedzený dovolací dôvod. Právna otázka podľa § 421 CSP a dovolací dôvod (nesprávne právne posúdenie) podľa 432 CSP sú spojené nádoby, preto najvyšší súd nemôže posudzovať prípustnosť dovolania striktne len na základe toho, ako dovolateľ túto prípustnosť formálne vymedzil na konkrétnom riadku svojho podania. Je užitočné sa pozrieť aj na dovolací dôvod, vyabstrahovať z neho právnu otázku podľa § 421 CSP a až následne možno posúdiť, (a) či od tejto otázky záviselo napadnuté rozhodnutie a (b) či ide o otázku, ktorá napĺňa niektoré z písmen a) až c) v § 421 ods. 1 CSP. Ide o to pokúsiť sa autenticky porozumieť dovolateľovi – jeho textu ako celku, ale na druhej strane, nemožno dotvárať vec na úkor procesnej protistrany. Ide o dialóg, ale nie o právnu pomoc. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky (porov. tiež Hlušák, M. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 6/2017 zo 6. 3. 2017 In. Súkromné právo 3/2017, s. 129; Gešková, K. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 158/2017 – odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a/ako otázka zásadného právneho významu. In. Súkromné právo 4/2018, s. 170).

34. Keďže do obsahu základného práva na súdnu ochranu/práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa strane poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch, ak riadne splní zákonné podmienky prípustnosti, pričom sťažovatelia tieto podmienky splnili, najvyšší súd odmietnutím dovolania porušil základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

35. V súvislosti so sťažovateľmi namietaným porušením základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy ústavný súd uvádza, že vyhovenie časti ústavnej sťažnosti je založené výlučne na kritike posúdenia prípustnosti dovolania najvyšším súdom, teda na vade rýdzo procesnej povahy. Ústavný súd preto nezistil existenciu ústavne relevantnej súvislosti medzi označeným právom a napadnutým uznesením najvyššieho súdu v nadväznosti na rozsah prieskumu napadnutého uznesenia. Ústavný súd tak ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel.

36. Napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, preto ústavný súd toto uznesenie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

37. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

38. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

39. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou najvyššieho súdu podané dovolanie proti napadnutému rozsudku krajského súdu znova prerokovať a, riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze, opätovne rozhodnúť o dovolaní, rešpektujúc obsah a zmysel práva, ktorého porušenie bolo ústavným súdom zistené. Záväzný právny názor ústavného súdu nesmeruje k hmotnoprávnemu posúdeniu spornej kauzy. Najvyšší súd však podľa ústavného súdu aplikoval podústavné právo obsiahnuté v § 432 ods. 2 CSP na dovolanie sťažovateľov tak, že im nadmernou procesnou prísnosťou z hľadiska ústavnoprávneho znemožnil poskytnutie súdnej ochrany, ktorej sa sťažovatelia dovolaním domáhali. Povinnosťou najvyššieho súdu po vrátení veci na ďalšie konanie preto bude vyhodnotenie dovolania sťažovateľov ako spĺňajúceho požiadavku podľa § 432 ods. 2 CSP a následné opätovné rozhodnutie o ňom.

IV.2. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľov napadnutým rozsudkom krajského súdu:

40. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

41. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd pri uplatňovaní svojej právomoci vychádza zo zásady, že ústava ukladá všeobecným súdom chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Právomoc ústavného súdu je preto subsidiárna a uplatní sa až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

42. V danom prípade bol proti napadnutému rozsudku krajského súdu podaný mimoriadny opravný prostriedok – dovolanie, ktorý zákon na ochranu základných práv účinne poskytuje. Najvyšší súd dovolanie proti napadnutému rozsudku krajského súdu napadnutým uznesením odmietol, na základe už uvedeného však ústavný súd toto uznesenie zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie s tým, že najvyšší súd podané dovolanie znova prerokuje a opätovne o ňom rozhodne. Právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o predmetnom dovolaní proti napadnutému rozsudku krajského súdu v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu.

43. Aj napriek tomu, že došlo k prijatiu ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, rozhodol ústavný súd v tejto časti o odmietnutí ústavnej sťažnosti. Uvedené vyplýva z dikcie § 56 ods. 2 úvodnej vety zákona o ústavnom súde, podľa ktorej je odmietnutie v rámci predbežného prerokovania len možnosťou. Zo znenia zákona o ústavnom súde implicitne vyplýva, že aj po prijatí veci na ďalšie konanie je možné návrh z procesných dôvodov odmietnuť, keďže prijatie veci na ďalšie konanie nezakladá prekážku rozhodnutej veci v časti splnenia procesných podmienok (III. ÚS 231/2020, III. ÚS 167/2021). Keďže ústavný súd po analýze veci vykonanej na základe vyjadrení účastníkov konania po prijatí návrhu sťažovateľov na ďalšie konanie zistil, že existuje dôvod podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti napadnutému rozsudku krajského súdu odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

V. Trovy konania

44. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

45. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

46. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľom náhradu trov konania v sume 645,96 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 163,33 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 9,80 eur a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 (replika sťažovateľov z 23. mája 2021) v hodnote 181,17 eur vrátane režijného paušálu v hodnote 10,87 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právny zástupca sťažovateľov je platiteľom tejto dane. Vzhľadom na to, že právny zástupca zastupoval dve osoby, v zmysle § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb. Vychádzajúc z uvedeného, hodnota jednotlivých spoločných úkonov právnej služby vykonaných v príslušných rokoch je taká, ako sa uvádza vyššie.

47. Priznanú náhradu trov konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. marca 2022

Peter Straka
predseda senátu